

Vai pedagoģu privātprakse liecina par “sliktu” izglītības kvalitāti? Pedagoģu privātprakses uzsākšanas tendences Latvijā

Ivans Jānis Mihailovs¹, Aira Aija Krūmiņa²

¹ Rīgas Stradiņa universitāte, Komunikācijas fakultāte, Latvija

² Sabiedrības veselības un sociālās labklājības fakultāte

Ievads. Pedagoģu privātprakse (privātskolotāju darbība) dažādās sabiedrībās vērojama vairāku gadsimtu garumā. Arī Latvijā privātskolotājiem bija nozīmīga loma tautas izglītošanas līmeņa celšanā, it īpaši 19. gadsimta otrajā pusē un 20. gadsimta sākumā. Tolaik privātskolotāju varēja atļauties tikai pietiekami turīgi cilvēki. Mūsdienās privātskolotāju pakalpojumu pieejamība ir ievērojami paplašinājusies, ietverot arī attālinātas izglītošanās tehnoloģijas.

Tomēr 2013. gadā Latvijas masu medijos vairākkārt parādījās informācija par to, ka privātprakses uzsākšanas sertifikātus saņēmušo pedagoģu skaita pieaugums ir rādītājs sabiedrības neapmierinātībai ar izglītības kvalitāti. Cik tas ir pamatoti, un vai pedagoģu privātprakse kalpo tikai kā izglītības sistēmas robu kompensējošs instruments? Lai atbildētu uz šiem jautājumiem, ir būtiski izprast sabiedrības pieprasījumu un vajadzības attiecīgajā laika brīdī. Precīzāku priekšstatu par sabiedrību interesējošām jomām sniedz pedagoģiem iesniegto privātprakses sertifikātu skaits un iesniegto interešu izglītības un neformālās izglītības programmu tematisks un saturisks izvērtējums.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Analizēt pedagoģu privātprakses sertifikātu izsniegšanas nozīmīgākās tendences retrospektīvā skatījumā, t. i., izvērtēt šo sertifikātu sadalījumu pa izglītības programmu tematiskajām jomām un gadiem.

Rezultāti. Pedagoģu privātprakses uzsākšanas tendences lielā mērā nosaka sabiedrības prasība izglīties un nepieciešamība papildināt savas līdzšinējās zināšanas. Zināšanu novecošana un nepietiekamība, vēlme virzīties pa karjeras kāpnēm un sacensības gars mūsdienu izglītībā, tostarp konkurējot, piemēram, par budžeta studiju vietām augstskolā, kā arī vecāku vēlme “iedot vairāk” saviem bērniem – tie ir tikai daži no priekšnosacījumiem, kādēļ ir pieprasīti pedagoģa privātprakses pakalpojumi. Savukārt konkrētu izglītības programmu izstrāde ir pedagoģa kompetence. Iesniedzot izvērtēšanai savu izglītības programmu Izglītības kvalitātes valsts dienestā un uz trim gadiem saņemot pedagoģa privātprakses uzsākšanas sertifikātu, tiek iegūtas tiesības savas izglītības programmas īstenošanai. Laikā kopš 2009. gada Latvijā tiesības uzsākt privātpraksi ir saņēmuši 1143 pedagoģi, tātad vidēji 190 pedagoģu gadā (turklāt daļa no tiem – pagarinot iepriekš saņemtos sertifikātus). Šobrīd spēkā ir 577 sertifikāti (533 sertifikāti interešu izglītības un 40 sertifikāti pieaugušo izglītības programmām). Salīdzinājumam – 2014./2015. mācību gadā Latvijā pamata un vidējās vispārējās izglītības iestādēs strādāja 30 733 pedagoģi.

Secinājumi. Pedagoģu interese iegūt tiesības uzsākt pedagoģa privātpraksi nav būtiski mainījusies pa gadiem, tāpat būtiski nav mainījušās arī t. s. “populārākās” un mazāk pieprasītās pedagoģu iesniegto izglītības programmu tematiskās jomas. Nemainīgi pirmajā vietā ar vidēji 50–60 privātprakses sertifikātiem gadā ir valodu (visvairāk angļu valodas) programmas, tām seko mākslas, mūzikas un deju programmas – vidēji ap 20 programmām gadā. Viszemāko interesi pedagoģi (tātad arī mērķauditoriju pieprasījums ir bijis viszemākais) ir izrādījuši par dabaszinību un tiesību zinātnes programmām. Saņemto sertifikātu skaita mazināšanās tendence vērojama sporta programmās, kā arī kopš 2011. gada vairs netiek saņemti sertifikāti pagarinātās dienas grupas programmu īstenošanas pakalpojumiem.

Saņemtie pedagoģu privātprakses sertifikāti pamatā ir saistāmi ar iespējām piedāvāt dažādas zināšanas papildus vispārējās izglītības programmās noteiktajam, kā arī sniegt atbalstu izglītojamajiem ar atsevišķiem traucējumiem vai grūtībām (piemēram, logopēdijas programmas). Tādējādi apgalvojumam par “sliktu” izglītības kvalitāti tikai tādēļ, ka ir pietiekami “daudz” pedagoģu ar privātprakses sertifikātiem, nav objektīva pamatojuma.